

Türkiye Zeytinciliğinde Tarihsel ve Ekonomik Gelişmeler

The Historical and Economic Developments of Olive Growing in Turkey

Renan TUNALIOĞLU

Adnan Menderes Üniversitesi-Ziraat Fakültesi,
Tarım Ekonomisi Bölümü. PK:74 09100. Çakmar. Aydın

Geliş tarihi: 25.04.2010

Kabul tarihi: 25.05.2010

Özet

Türkiye’de zeytincilik, gerek Osmanlı İmparatorluğu gerekse Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasından sonra daima önemli tarımsal faaliyet alanlarından biri olmuştur. Dünya’da değişen düzenin tarımsal üretime getirdiği yeni bakış açıları, Türkiye’de tarım, gıda ve dolayısıyla zeytin ve zeytinyağı politikaları üzerine etkili olmaktadır.

Bu bakış açılarından bazıları, kimi ekonomik bütünleşmelerde - (Dünya Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Dünya Bankası, Avrupa Birliği (AB), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) - görülen hedef farklılaşmaları, sağlıklı ve uzun yaşam kaygısı, gelir dağılımındaki farklılıklar, alternatif tarım uygulamaları ve markalaşma eğilimleri olarak ifade edilebilir.

Bu makalede, Türkiye zeytinciliğindeki gelişmeler söz konusu bu yeni bakış açıları ve ulusal bazda tarihsel ve ekonomik açıdan incelenmeye çalışılmıştır. Türkiye zeytinciliğinde oluşan gelişmelerde tarım politikalarının önemli olduğu ve zaman içerisinde fiyat yanında diğer bazı politika araçlarının da dikkate alındığı anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Zeytincilik, Zeytincilik Tarihi, Zeytincilik Politikaları, Türkiye

Abstract

Olive growing in Turkey, the Ottoman Empire and Turkey after the establishment of the Republic always has been one of important agricultural cultivation. Changing order in world agricultural production has brought new perspectives olive and olive oil in Turkey due to agricultural and food policy has also affected. This perspective are explained some common economic integrations differentiations -Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), World Bank, (WB) European Union (EU), World Trade Organization (WTO), healthy and long life concerns, differences in income distribution, alternative farming practices and branding trends. In this article, it mentioned the developments in Turkey olives and fresh perspectives on the historical and economic aspects of national and international level have been studied. The olive growing in Turkey are important agricultural policy developments in price by some other policy instruments are also understood to be taken into consideration in time

Key Words: Olive Growing, Olive Growing History, Olive Growing Policies, Turkey

Tarihsel Gelişmeler

Zeytin ağacına ilişkin mevcut en eski veri Ege Denizindeki Santorini Adası’nda yapılan arkeolojik çalışmalarda ortaya çıkarılan 39 bin yıllık zeytin fosilleridir. Kuzey Afrika’daki Sahra Bölgesinde gerçekleştirilen arkeolojik araştırmalarda ise M.Ö 12 bin yıllarına ait zeytin ağacı fosillerine rastlanıl-

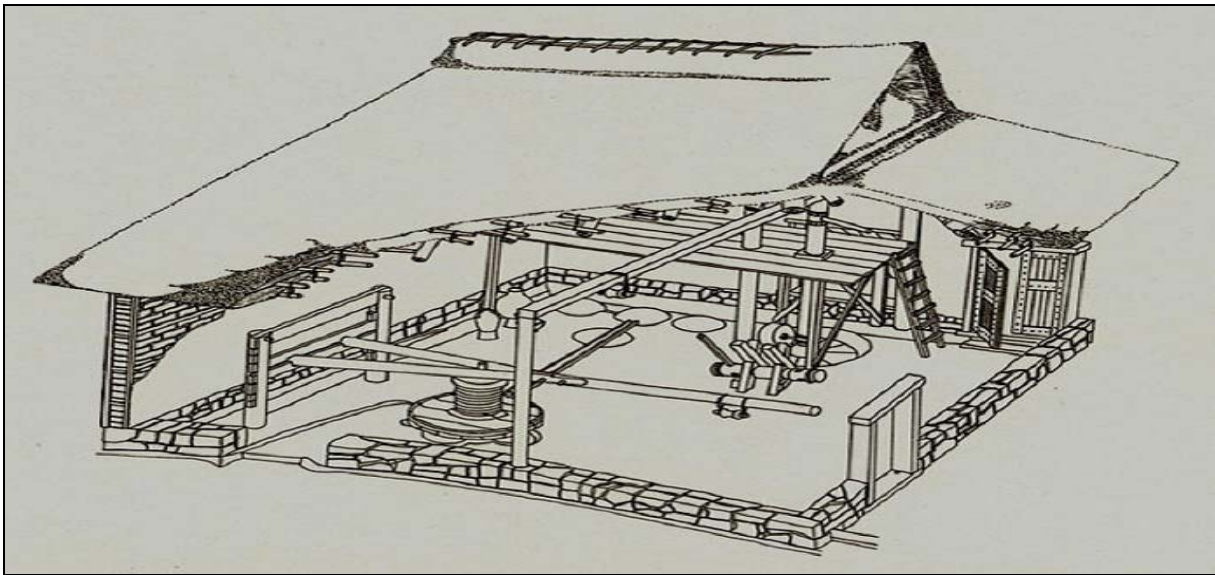
mıştır. Tarihte zeytinyağına ilişkin en belirgin izler ise M.Ö 4500 yıllarında ve Akdeniz’deki Girit Medeniyeti’nde görülmektedir (Tunalı, 2008). Bu izler bir anlamda zeytinciliğin M.Ö. 4000’li yıllarda Mezopotamya olarak adlandırılan ve --Gaziantep, Mardin, Kahramanmaraş- üçgenin yer aldığı bugün Türkiye Cumhuriyeti’ne ait Anadolu topraklarında

kültüre alındığını da doğrulamaktadır (Tunalıoğlu, 2010) (Şekil 1). Nitekim bu doğrulama, 2004 yılında Urla /İzmir’de sonuçlandırılan Klazomenai antik kent arkeolojik kazı çalışmalarıyla, M.Ö. 2600’ yıllarına ait Klazomenai Zeytinyağı İşleği/Fabrikası deposu ve kuyuları ile birlikte tamamen ortaya çıkarılmasıyla da kanıtlanmaktadır. Ayrıca bu bölgede zeytinyağı saklama amacıyla kullanılan amforalara Karadeniz’deki kolonilerde ve başka bazı bölgelerde rastlanması zeytinin aynı zamanda ticaretinin de bu yıllarda ve bu bölgede başladığını göstermektedir (Bakır, 2005) (Tunalı, 2008).

Zeytincilik, antik çağdaki önemini 13. yüzyılda Anadolu topraklarında kurulan Osmanlı İmparatorluğu’nda bazı hayırseverlerin çok sayıda ve geniş zeytin bahçeleri tesis ederek bunları vakıflara bağışlamalarıyla yine bu bölgede devam ettirmiştir. Tarih incelemeleri, Osmanlı padişahlarından III. Selim’in annesi Mihrişah Sultan ve diğer birçok ünlü kişi tarafından Muğla, Aydın, İzmir, Çanakkale ve Balıkesir illerindeki 29 bin dönüm alana yayılmış 304 bin zeytin ağacının ‘fakirlerin yararlanması’ amacıyla vakıflara hibe edildiği bildirilmektedir (www.tumgazeteler.com). Ayrıca seferlerde

Şekil 1. Dünyada Zeytinciliğin Tarihçesi ve Yayılışı (Rallo ve ark., 1999.)

Şekil 2. Klazomenai Zeytinyağı İşleği/Fabrikasının Restitüsüonu (İplikçi,2010)

askerler için Girit'ten zeytinyağı temin edildiği ve Osmanlı yönetimince zeytin mahsulünün bir yıl az bir yıl fazla olmak üzere her yıl farklı miktarda alınması nedeniyle zeytinyağı ihracatının ürünün durumuna göre ayarlandığı bilinmektedir (Tunahoglu, 2009) (Güneş, 2008). Ayrıca 19. ve 20.yüzyıllarda en iyi zeytin ürününün Aydın vilayetinden alındığı ve bu ilin iktisadi hayatında ticarete konu olan en önemli ürünlerinden birinin zeytin ve zeytinyağı olduğu ve zeytinyağının Osmanlı döneminde 1856 yılında İngilizler tarafından inşa edilen İzmir-Aydın hattı arasındaki ilk demiryolu sayesinde ilk kez İngiltere'ye ihraç edildiği bildirilmektedir (Güneş, 2008) (www.wikipedia.org, 2010). 20. yüzyılda Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının hemen ardından zeytinciliğin geliştirilmesi için yönetim büyük bir çaba içine girmiştir. Cumhuriyet yönetimi, öncelikle 1927 yılında "Zeytincilik Kanunu Layihası" çıkararak, zeytinciliğe bir devlet politikası olarak sahip çıkmıştır (Güneş, 2010). Sözü edilen bu kanun ile zeytin dikimi teşvik edilmiş, zeytinciliğin geliştirilmesine ve kârlı bir uğraş alanı olmasını sağlamaya yönelik belirlenmeler yapılmıştır. Bu belirlenmelerle zeytinciliğin gelişmesi için çalışmalara başlanmıştır. Atatürk, 1929 yılında o zamanki adıyla "Yalova Millet Çiftliği" şimdiki adıyla "Atatürk- Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü"ne yaptığı ziyaretle çiftliğin yanındaki 4 bin ağaçlı verimden düşmüş yaşlı zeytin bahçesinin gençleştirilmesi ve örnek bir hale getirilmesi için talimat vererek bir anlamda zeytinciliğe devlet politikası anlamında sahip çıkılmasını sağlamıştır. Atatürk, ayrıca Akdeniz'in İtalya'dan getirilen zeytin fidanları ile belli başlı zeytin çeşitlerinden yeni bir koleksiyon bahçesi kurulması ve ticari niteliği bulunanların da belirlenmesini istemiştir. Bir yandan yaşlı verimden düşmüş ağaçların bulunduğu bahçeler bir yandan yeni koleksiyon bahçeleri sulama, gübreleme ve budama vb bakım işlerinin düzenli olarak yapılmasıyla verimli hale getirilirken bir yandan da İtalya'dan getirilen zeytincilik uzmanları Yalova, Orhangazi, Gemlik, Mudanya'nın zeytinci köylerinde zeytin bakım kursları vermişlerdir. Atatürk'ün bu çabaları yörede zeytinciliğe yönelik bir heyecan dalgası oluşturmuştur. Zeytincilik, ciddi bir politika ile cazip ve kârlı bir yetiştiricilik alanı haline getirilmiştir.

Bu arada zeytini yağa ve sofralığa işleyen sanayinin de gelişmesi teşvik edilmiştir. Fakat tüm bunlara rağmen, 1930 Sanayi Kongresi'nde zeytinyağı sanayi ile ilgili sunulan raporda bazı uygulamaların eleştirildiği görülmektedir. Bu uygulamalardan biri buhar gücüyle çalışan zeytinyağı fabrikalarından muamele vergisinin alınmasıdır. Bu vergilere karşı olanlar, vergilerin iş yerlerini basit ve elle sıkıştırılan makineleri kullanmaya yönelttiği ve zeytinyağı sanayisinin de bu nedenle çağdaş tekniklerle donatılmadığı tezini ortaya atmışlardır. Bir başka eleştiri konusu da zeytinyağına ihracat vergisi konulmuş olmasıdır. Bu verginin ihracatı engellediği dile getirilmiştir. Bu arada üreticilerin ürünlerinin değeri ve değerlendirilmesi üzerinde söz sahibi olacakları bir örgütlenmeden yoksun oldukları da diğer bir eleştiri konusunu oluşturmuştur (Aysu, 2006).

Bu yıllarda yaşanan bazı sorunlara rağmen devlet tarafından zeytincilik konusunda araştırma ve çalışmalar yapmak üzere, 1937 yılında Bornova Zeytincilik Araştırma Enstitüsü kurulmuş ve dahası zeytin, bahçesine bakmayan ve bakım yaptırmayan üreticilere ceza verilmesine öngören bir yasaya sahip olmuştur (26.01.1939 tarih ve 3573 sayılı "Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanun). Uzun yıllar süren bu gayretler ve kanunla da desteklenen zeytincilik, ülkemizde büyük bir hızla gelişerek adeta bir zeytincilik seferberliği yaşanmıştır. Bu sayede yurt dışında eğitim görmüş zeytincilik uzmanlarına, yeni, bakımlı, sağlıklı, verimli bahçelere, sofralık zeytin ve zeytinyağı işleme tesislerine sahip olunmuştur. Zeytincilikte, Atatürk'ün direktifleri ve Tarım Bakanlığı'nın "Tarımda Tedrisatı Islah Kanunu" çerçevesinde 1929 yıllarında başlanılan gelişme, 1929-1950 yıllarını kapsayan dönemde hızla devam etmiş ve bunu izleyen 1950-1960 döneminde de durmamış fakat ilk döneme göre hızını kaybetmiştir. Zeytincilikteki gelişmeler, 1963 yılında başlatılan ve 200 milyon zeytin ağacı dikilmesini, dikili ve mevcut delicelerin aşılmasının hedeflendiği 'Delice Tasarısı'nın 1965 yılında kaldırılması ve fidanlıklardaki mevcut delice fidanlarının imhası ile yavaşlamaya başlamıştır (Aysu 2006). Bu dönemde zeytinciliğin yaşadığı en büyük başarı, Türkiye'nin Cumhuriyet dönemi

minde ilk kez resmi anlamda zeytinyağı ihracatı olmuştur. Zeytin ve zeytinyağı üretimi 1970'li yıllarda geleneksel yetiştiriciliğin değiştirilememesi ve özellikle margarin vb. rakip ürünlerin ithalatı ile ekonomik olarak önemini kaybetmeye başlamıştır. Nitekim 1980'li yılların ilk yarısında özellikle sahil alanlarında zeytin ağaçlarının ekonomik olmadığı gerekçesi ile sökülmesiyle yoğun olarak üretim yapılan bölgelerdeki zeytincilik olumsuz etkilenmiştir. Oysa bu dönemde aynı gerekçelerle önemli zeytin üreticisi ülkeler; İtalya, İspanya ve Yunanistan'da aynı ekonomik gerekçelerle geleneksel zeytin yetiştiriciliğinden modern zeytinciliğe geçilmesi benimsenmiştir (Tunalıoğlu, 2009₁)

Ekonomik Gelişmeler

Türkiye, dünya zeytin alan varlığının %9'una, ağaç varlığının %17'sine, dane zeytin üretiminin %8'ine, zeytinyağı üretiminin %5'ine ve sofralık zeytin üretiminin %14'üne sahiptir (FAO, 2010) (IOC, 2010). Bu verilerle dünyanın önemli zeytin üreticileri arasında yer alan Türkiye'de; zeytincilik aynı zamanda önemli tarımsal faaliyet kollarından biridir. Çünkü üretilen dane zeytin değeri, zeytin ve diğer sert kabuklu meyveler üretiminin %32'sini, zeytin üretimi yapılan alanlar ise işlenen toplam tarım alanlarının %4'ünü oluşturmaktadır (TÜİK, 2010).

Zeytincilik, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu ilk kırk yıl süresince devlet politikalarının desteği ile büyüme ve gelişme göstermiştir. Ağaç sayısı, ham dane, sofralık dane ve zeytinyağı üretimlerinin belirli oranlarda arttığı, bu artışın iki farklı dönemde olduğu görülmektedir. Bu dönemlerden

biri, Cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllarda gerçekleştirilen "zeytincilik seferberliği" ikincisi 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren gerçekleştirilen "geleneksel zeytincilikten modern zeytinciliğe" geçiştir (Tablo, 1).

Türkiye'de tarımsal üretimde uygulanan politikalar, Ocak 1996 tarihli Avrupa Birliği Gümrük Birliği Anlaşması ile yeni bir sürece girmiştir. Bu süreçte üretim ve dış ticaret politikaları değişmiştir. Bu süreci, Mayıs 2001 tarihli IMF ile imzalanan stand-by anlaşması, Temmuz 2001 tarihli Dünya Bankası Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD) onayı ile yürürlüğe giren ve uygulanmaya başlanılan Tarım Reformu Uygulama Projesi (TRUP), Temmuz 2004 tarihli DTÖ çerçeve metninin kabulü ve Ekim 2005 tarihli AB ile müzakerelerin başlaması ve tarım faslının açılması izlemiştir. 31 Aralık 2008'de, 2001 yılındaki Dünya Bankası onayı ile uygulanan Tarım Reform Uygulama Projesi sona ermiştir. Bu proje, tarımda üretimi destekleme politikalarının değişimini ve tarımsal pazarlama düzenlemesinde önemli görev alan birliklerin yeniden yapılandırılmasını amaçlaması yönüyle önemlidir. Bu proje sürecinde üretim ile ilgili olan politikalar Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından yürütülmüştür. Türkiye'de 2000 yılı sonrasında gerek yürürlüğe giren yeni kanunlar gerekse uluslararası anlaşma ve taahhütler sonucunda zeytincilik politikalarında da yeni bir dönem başlatılmıştır. Bu dönemde değişen zeytin ve zeytinyağı politikalarının zeytincilikte büyüme ve gelişmeyi olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Ülkemizde tarım politikaları çerçevesinde yer alan zeytine yönelik politikalarda üretim desteklemeleri; sertifikalı fidan ile bahçe tesisi, zeytinyağına fark ödemesi, kırsal kalkınma, tarım sigortası

Tablo. 1. Türkiye'de Zeytincilik: 1948 - 2008 (Akay ve Tunalıoğlu, 1993) (TÜİK, 2010)

Yıl	Alan (Bin ha)	Ağaç Sayısı (Milyon adet)			Üretim (Bin Ton)		
		Toplam	Meyve veren	Meyve vermeyen	Toplam Dane	Sofralık	Yağlık Zeytin / Zeytinyağı
1948	VY	27.6	VY	VY	211.0	34.4	176.6/ 35.5
1958	513	51.3	VY	VY	462.6	42.1	420.5/ 90.0
1968	723	71.5	VY	VY	822.0	92.0	730.0/ 159.0
1978	811	81.1	VY	VY	1 100.0	200.0	900.0/ 145.0
1988	856	85.6	79.0	6.3	1 100.0	218.0	882.0/ 90.0
1998	600	93.5	85.8	7.6	1 650.0	430.0	1 220.0/ 170.0
2008	774	151.6	106.1	45.5	1 464.2	512.1	952.1/ 130.0

Tablo 2. Zeytin ve Zeytinyağında Üretim ve Dış Ticaret Destekleri (Tunalıoğlu, 2009)

Desteklemeler	Süreç
Üretim	
Alan Bazlı Destekler	
Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS) ve Doğrudan Gelir Desteği (DGD)	2000-2007
Mazot Desteği	2003-devam
Kimyevi Gübre Desteği	2005-devam
Tarımsal AR-GE Desteği (DGD sonrası) <ul style="list-style-type: none"> • Organik Tarım Uygulamaları • İyi Tarım Uygulamaları • Toprak Analizleri 	2008-devam
Fark Ödemesi Destekleri	
Zeytinyağı Prim Desteği	1998-devam
Kırsal Kalkınma Destekleri	
Makine Ekipman Destek veya Hibe	2009-devam
Tarım Reformu Uygulama Projesi (TRUP) (devamında)	
<ul style="list-style-type: none"> • Damla Sulama Desteği • Çevre Amaçlı Tarımsal Arazilerin Korunması (ÇATAK) kapsamında ıslah, drenaj vb.) 	<ul style="list-style-type: none"> • 2007-devam • 2008-devam
Tarım Sigortası Destekleri	
Bitkisel Ürün Sigortası Desteği (TARSİM)	2007-devam
Diğer Tarımsal Amaçlı Destekler	
Sertifikalı Fidan ile Bahçe Tesisi	2004-devam
Faiz İndirimli Tarımsal Krediler	2008-devam
Dış Ticaret	
İhracat	
Devlet Yardımları	
Yurtdışı Fuarlara Bireysel ve Milli Düzeyde Katılım Desteği vb. destekler ve TURKQUALITY desteği	1995-devam
Tarımsal Ürünlerde İhracat İadesi Kapsamında (Zeytinyağı)	
<ol style="list-style-type: none"> 1. AB'ye ihracatta prelevman kesintisinin kaldırılması ve net 5 kg altındaki ambalajlıda ihracat iadesi 2. 1 kg ve altı ambalajlı 3. Markalı ve/veya ambalajlı zeytinyağına ihracat iadesi (1 kg altı, 1-2 kg arası, 2-5 kg arası markalı ambalajlı ve 5 kg ve daha az ambalajlı (TURKQUALITY) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 1997-2004 2. 2005-devam 3. 2006-devam
İthalat	
Gümrük Vergi Uygulaması	1997-devam

uygulamaları şeklindedir (Tablo 2). Bu dönemde uygulanan politikalarda daha çok fiyata dayalı politikalar araç olarak kullanılmış ve zeytincilik

yapılan alanlar ile ağaç sayısında artışlar meydana gelmiştir (Tablo, 3) (Tunalıoğlu, 2009₃).

Tablo 3. Türkiye’de Tarım ve Zeytin Alanlarında Değişim (TÜİK,2010)

Yıllar	Toplam İşlenen Alan (Ha)	Zeytin Alan Değişimi (İndeks)	Zeytin Alanı (Ha)	Zeytin Alan Değişimi (İndeks)
2000	23 826	100	600	100
2001	23 800	99	600	100
2002	23 994	101	620	103
2003	23 372	98	625	104
2004	23 871	100	644	107
2005	23 830	100	662	110
2006	22 984	96	712	118
2007	21 979	92	753	125
2008	21 555	90,4	774	129

Nitekim 2000 yılında 97 770 000 adet toplam ağacın, 89 200 000 âdeti meyve veren yaşta, 8 570 000 adeti meyve vermeyen yaşta iken 2008 yılında toplam ağaç sayısının 151 630 000 adete, meyve veren yaşta ağaç 106 139 000 adete, meyve vermeyen yaşta ağaç ise 45 491 000 adete ulaşmıştır. Bu artış sadece miktar olarak değil “Geleneksel Zeytin” bahçelerinden “Modern Zeytin” bahçeleri tesisine dönüş olarak gerçekleşmiştir. Çünkü 2004 yılından bu yana verilen fidan desteği en az 10 dekar kapama bahçe şartı ile verilmektedir (Şekil 3). (Şekil4).

Şekil 3. Modern Zeytin Bahçeleri (Akhisar)

2000-2008 yılları arasında ortalama 36 921 000 adet fidan dikilerek, ağaç sayısı 5,3 kat artmış, 2000-2006 yılları arasında gıda sicili alan zeytinyağı işletme sayısı 251 adetten, 481 âdete (işleme-paketleme dâhil), zeytinyağı üretim izni alan 1014 işletme, 1794 âdete ulaşmıştır. Sofralık zeytinde

ise gıda sicili alan işletme sayısı 388’den 823 âdete ulaşmıştır. Bu işletmeler sadece zeytin üretiminin yapıldığı illerde değil, diğer illerde de mevcuttur. Gıda sicili ve üretim izni alan işletmelerin varlığı Türk Gıda Kodeksi kapsamında, gıda güvenliği anlamında ve uluslararası taahhütlere dayalı ilk adımdır (TBMM, 2006).

Şekil 4. Geleneksel Zeytinlikler (Aydın)

Değerlendirme

Ülkemizde zeytincilik, gerek Osmanlı İmparatorluğu gerekse Türkiye Cumhuriyeti dönemlerinde devlet ya da vakıf politikalarının etkin olduğu dönemlerde büyümüş ve gelişmiştir. Özellikle Cumhuriyet döneminde Atatürk’ün önemseydiği, üretimini ve sanayisini teşvik ettiği ürünler arasında yer alan zeytinin diğer bir ayrıcalığı da ilk kez kanunla desteklenen bir tarım ürünü olmasıdır (1939 tarih ve 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanun).

Ülkemiz zeytinciliğindeki alan, ağaç sayısı ve modern zeytin bahçeleri, zeytinyağı ve sofralık zeytin işletme sayılarının artması niteliksel bir büyümeyi ifade etmektedir. Diğer yandan dane ham zeytin üretiminden sofralık ve zeytinyağı üretimine dek geçen süreçte kaliteli üretimin önemsenmesi ve yüksek katma değer ile pazarlama ise niceliksel bir gelişmeyi ifade etmektedir.

Zeytincilikte büyümeyi sağlayan destekler genellikle niteliksel artışlara neden olmaktadır. Bu artışlar üretimi teşvik eden, Tarım ve Köyşleri Bakanlığı bütçesinden, Tarım İl Müdürlükleri vasıtasıyla

veya Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Projelerinden (IPARD) yada çok amaçlı Hibe Projeler ve İl Özel İdareleri tarafından sağlanan (bahçe tesisi, girdi, alet-ekipman, prim, ürün sigortası, modern işletmelerin kurulması, AR-GE vb.) destekler olarak ifade edilebilir. Bunun yanında iç piyasada ambalajlı markalı sofralık zeytin ve zeytinyağlarının hiper, süper marketler ve butik mağazalarda tüketiciye sunulması, yine ihracatı artırmak için İhracatçı Birliklerinin “Turkquality” tanıtım çalışmaları, Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından ambalajlı ve markalı sofralık ve zeytinyağı ihracatının, uluslararası fuarlara katılım desteklerinin sağlanması ise uzun vadede ve gelişmeyi destekleyen unsurlardır. Her iki desteklemede de araç olarak daha çok fiyatın tercih edildiği görülmektedir.

Diğer yandan son on yılda zeytinyağı ve sofralık zeytin işletmelerinde kooperatiflerin ve özel sektörün modern teknolojiye yönelik alt yapı yatırımlarının sayısal olarak artması ise hem büyüme hem de gelişmenin bir göstergesidir. Çünkü gelişmeyi sağlayan destekler ancak zeytin ürünlerinin pazarda nitelik ve niceliğini artırarak değer bulması ile sağlanmaktadır. Gelişme ancak uzun vadede, kanunlar ve mevzuatlarla desteklenerek sağlanabileceğinden, sofralık ve zeytinyağı işletmelerindeki alt yapı ve teknoloji yatırımları kaliteli ve güvenli üretim için ilk aşamadır. Nitekim Türkiye, zeytin ve zeytinyağı ürünlerinde güvenli ve kaliteli üretime, 2004 tarih ve 5179 sayılı Gıda Kanununun

uygulanması, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatı (FAO) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından gıda standartları için oluşturulan Kodeks Alimentarius Komisyonu’na üyelik şartları ve Avrupa Birliği’ne üyelik öncesi müzakereleri kapsamında önem vermektedir. Bu bağlamda 1995 tarih ve 560 sayılı Kanun Hükmündeki kararnameye dayandırılan ve halen yürürlükte olan Türk Gıda Kodeksi, Avrupa Birliği ve Kodeks kriterlerine göre sürekli olarak güncellenmektedir. Türk Gıda Kodeksi içerisinde yer alan “2007/36 (2009-63) Zeytinyağı ve Pirina Yağı” ile “2008/24 Sofralık Zeytin” tebliğlerinin güncellenerek uygulanmaları özellikle iç piyasada tüketiciyi korumaktadır.

Türkiye zeytinciliğinde tarihsel süreç içerisinde bazı dönemler yavaşlama bazı dönemlerde durgunluklar yaşanmasına rağmen mevcut gelişmelerde kararlı devlet politikalarının etkili olduğu görülmektedir. Son dönemde uluslararası proje kaynaklarının kullanılması, üretici-sanayici ve ihracatçı işbirliği ile hem nitelik hem de nicelik olarak zeytinciliği değiştirmiştir. Bu değişimin gelecek yıllarda devlet desteğinin etkin ve daha çok yapısal sorunların çözümüne yönelik olması, Ulusal (DPT-Kalkınma Ajansları vb.) ve Uluslararası (Avrupa Birliği, Dünya Kalkınma Bankası vb) projelerin doğru zaman ve alanlarda kullanılması ile devam etmesi mümkün olacaktır.

Kaynaklar

- Akay, Z. Tunaloğlu, R. 1993. Rakamlarla Türkiye Zeytinciliği. ZAE. No 57.İzmir
- Bakır, G. 2005.M.Ö. 6.y.y.Klazomenai Zeytinyağı İşliği. TMMOB Kimya Mühendisleri Odası Zeytinyağı ve Pirina Yağı Sempozyumu ve Sergisi. Bildiriler Kitabı. 10-12 Kasım 2005.İzmir
- Güneş, G. 2008. Ege Yakası. Aylık, Aktüel, Kültür ve Sanat Dergisi. Sayı:2. Yıl 1 S:12-15. Aydın
- Rallo, L., Escobar, F. and Barranco, D. 1999. El Cultivo del Olivo. Mundi-libro Prensa. Madrid Spain.
- TBMM. 2006. Zeytinyağı ve Diğer Bitkisel Yağlar Araştırma Yayınlanmamış Komisyon Raporu. 2006. Ankara
- Tunalı, A. .2008. Ege Yakası. Aylık, Aktüel, Kültür ve Sanat Dergisi. Sayı:2. Yıl 1 S:18-19. Aydın
- Tunaloğlu, R. 20091. Zeytincilik-Zeytinyağı Ekonomisi ve Politikalar. Zeytinyağı. Kitap. Bölüm: 9. Ocak 2009. Eflatun Yayınevi. 211-241
- Tunaloğlu, R. 20092. Olive Oil Economics And Markets in Turkey “Olive Oil Economics And Marketing in Turkey” Olivebioteq:2009. 19 Aralık 2009. Sfax-Tunus
- Tunaloğlu, R. 20093. Türkiye’de Zeytincilik ve Pazarlama Politikaları: 2000-2010. Tarım 2015 Zeytin ve Zeytinyağı Sempozyumu Kitabı. S:143. Yaşar Üniversitesi İİBF.29 Mayıs 2009.
- Tunaloğlu,R. 2010. Ülkemiz Zeytinciliğindeki Gelişmeler. Zeytindostu-Mardin Valiliği. 7. Ortak Akıl Toplantısı. 9 Nisan 2010. Panel Konuşması. Mardin

WEB Adresleri

Aysu, A. 2006. Zeytin ve Zeytinyağı. www.karasaban.net. Eriřim: 23 Nisan 2010
FAO. 2010. www.fao.org. Eriřim: 15 řubat 2010
IOC. 2010. www.internationaloliveoil.org. Eriřim: 22 řubat 2010
www.wikipedia.org. Eriřim: 22 Nisan 2010
TÜİK. 2010. www.tuik.gov.tr. Eriřim: 22 Nisan 2010
www.klazomeniaka.com (Ertan İplikçi: tasarımı) Eriřim: 25 Nisan 2010

İLETİşİM

Renan TUNALIOĞLU
Adnan Menderes Üniversitesi-Ziraat Fakültesi.
Tarım Ekonomisi Bölümü. PK:74 09100.Çakmar. Aydın
E-posta: , renan.tunalioglu@gmail.com